

Veiledning

Navnede minnelunder

Hva er en navnet minnelund?

En navnet minnelund er graver i gravfelt med felles minnesmerke. På minnesmerket er det er anledning til å sette navn, data og eventuelt minneord. Gravplassmyndigheten sørger for felles beplantning og stell, de etterlatte kan sette fra seg blomster og lys.

Lokal gravplassmyndighet kan åpne for at graver i en navnet minnelund kan festes etter fredningstidens utløp. Det er også anledning å åpne for at det kan festes en grav i tillegg. Bestemmelsene legges inn i de lokale gravplassvedtektene.

Tranby kirkegård, Lier (Foto SFVT)

Historikk

Den første navnede minnelunden her i landet (Haslum, Bærum) ble tatt i bruk i 1997. Det var et tilbud til de som ønsker en navnet grav å gå til, men som ikke hadde anledning eller ønsket å sette opp eget gravminne og etablere og stelle et plantefelt selv.

Gravplassforskriften fikk bestemmelse om navnede minnelunder i 2012, tidligere måtte det søkes dispensjon fra forskriften.

De siste åra er det etablert svært mange minnelunder, både i byene og ute i distriktene. Både alder og omfang gjør nå at det har kommet frem nye erfaringer og problemstillinger.

Søknad om godkjenning, endring/ny gravplassplan

Det krever stor grad av kunnskap, innsikt, forståelse og kreativitet både å prosjektere og bygge en vellykket navnet minnelund. Det er viktig at forvaltningen engasjerer seg i planarbeidet og legger rammebetingelsene, samt knytter til seg nødvendig og riktig kompetanse både i prosjekterings- og byggefasen. Minnelunder må planlegges for et «evig» tidsperspektiv.

Etablering av en navnet minnelund er en vesentlig endring etter gravplassloven § 4 og gravplassforskriften. Under er det listet opp aktuelle dokumenter når det skal søkes godkjenning av gravplassplan for minnelund.

- En oversiktsplan som viser plassering og bruk av områdene rundt minnelunden.
- En mer detaljert plan med plassering av minnesmerket, tilhørende gravfelt, beplantning, sted for blomster og lys, benker og eventuelt belysning.
- Detaljtegninger for minnesmerke med naveplater, benker og andre konstruksjoner som lystenningssted og lignende.
- Gravkart med fastmerker, rekker og kolonner. Gravkartet må også utarbeides i SOSI-standard.
- Beskrivende fotografier fra det aktuelle området og omgivelsene. Når minnelunden skal etableres inne på en eksisterende gravplass, skal gravplassplanen vise både nåværende og framtidig situasjon.

Statsforvalteren må samtykke til at det plasseres minnesmerke på navnet minnelund, jamfør gravplassforskriften § 20. Vanligvis inngår dette i den helhetlige godkjenningen av gravplassplanen.

Gravplassmyndigheten skal vedta gravplassplanen og kommunen skal gi sin tilslutning. Hvordan dette skjer, vil kunne være ulikt mellom kommunene – noen gir tilslutning gjennom budsjettene, andre ønsker kommunalt vedtak eller annen skriftlig bekreftelse. Søknaden sendes statsforvalteren for godkjenning, jamfør gravplassloven § 4.

Vær oppmerksom på at tiltaket også kan være søknadspliktig etter kulturminneloven eller plan- og bygningsloven. Dersom tiltaket er søknadspliktig etter plan- og bygningsloven (søknad om byggetillatelse), skal statsforvalterens uttalelse eller godkjenning sendes inn sammen med byggesøknaden.

Mye av kostnadene ved etableringen, vil på sikt føres tilbake til gravplassmyndigheten ved at det er anledning til å ta betaling for andel av minnelunden, se nedenfor.

Når en navnet minnelund er etablert, vil det kreves høy innsats innenfor vedlikehold og drift for å opprettholde en god og verdig standard. God informasjon til etterlatte er svært viktig.

Plassering

En navnet minnelund bør gis en god plassering på gravplassen. Dette vil ofte være en forutsetning for at den blir tatt i bruk. Plassering må vurderes fra sted til sted, men ofte

vil det være en fordel at den er sentralt plassert, men likevel skjermet. Området bør ha godt lokalklima og gjerne en fin utsikt.

En navnet minnelund bør ha et egnet og romslig areal, den bør ikke plasseres på et restareal som ikke er brukelig til andre formål. Dette er graver svært mange etterlatte vil komme til å besøke som «sine». Selv om hver enkelt grav er liten, vil det være behov for god plass til de øvrige elementene i minnelunden. Det bør også være god avstand til de andre gravfeltene på gravplassen.

Den naturlige tilkomsten til en minnelund må være via en internvei eller gangtrasè utenom gravfelt. Underlaget må tilpasses gravplassen ellers, men det må være fast og godt slik at tilgjengeligheten ligger best mulig til rette for alle.

En navnet minnelund kan og bør bli et positivt tilskudd til gravplassen. Den er også et fellesområde som alle kan benytte til sorgbearbeidelse og refleksjon.

Utforming

Et godt sted å være. En navnet minnelund må utformes slik at den blir et godt sted å være. Den skal være et sted for ro og ettertanke.

Tilbud for alle. Det er viktig å utforme den slik at den blir et tilbud for alle, det vil si at den er mest mulig universelt utformet og at den er tro- og livssynsåpen.

Vegetasjon. Bepanting er en viktig del av en navnet minnelund. Busker og trær kan brukes til å skjerme og ramme inn minnelunden. En riktig sammensatt vegetasjon vil gi årstidsvariasjoner gjennom blomstring, farger, fruktsetting og lukter.

Sitteplasser. Minnelunden bør ha sitteplasser, gjerne forskjellige typer – noen bør ha armlene og gjerne ryggstøtte. Enkelte ønsker å sitte slik at de kan se minnesmerket og området der urnen eller kisten er satt ned. Andre har behov for å trekke seg litt tilbake og skue ut over landskapet.

Individuelle sorguttrykk. Etterlatte og andre besøkende kan ha med seg blomster og lys når de besøker en grav. Det må tilrettelegges for at de skal kunne sette fra seg dette på en god måte, gjerne nær navneplata til den avdøde. Det kan være hensiktsmessig å utforme minneludent for å ivareta dette. Det er viktig at de etterlatte følger de reglene som gjelder. God og tydelig informasjon bør ligge på nettsider og andre steder der folk kan tenkes å søke informasjon. De som har et sterkt behov for å kunne sette fra seg personlige gjenstander bør kanskje få råd om å velge en ordinær grav.

Nærhet. Det bør ikke være for stor avstand mellom minnesmerket og det tilhørende gravfeltet. Det er anledning for de etterlatte å være til stede ved urnenedsettelsen. For mange etterlatte vil det være viktig å se gravens plassering fra minnesmerket. Om avstanden blir for stor, er det lett at etterlatte plasserer blomster og lys andre steder enn det er lagt opp til.

Tråkkområder Gravfeltet må plasseres slik at det ligger utenfor tråkkområdene ved tilkomsten minnelunden, sitteplassene og minnesmerket. Det må også legges inn en liten buffersone mellom tråkkområdene, gravfeltet, de øvrige elementene i minnelunden og omgivelsene (andre gravfelt, inngjerding, vei og lignende).

Samsvar i antall. Antallet graver i gravfeltet og antallet navn det er plass til på minnesmerket, bør være tilnærmet likt.

Vinter. Det må tas høyde for at minnelunden også kan benyttes vinterstid, både med besøk, lystenning og nedsettelse av urner.

Gravfelt og antall graver. Urnegraver i en minnelund må minst være 0,5 m x 0,5 m. Av oppmålingshensyn anbefaler vi generelt at minnelundgravfelt som omfatter flere enn ca. 100 graver, deles slik at eventuelle unøyaktigheter ved åpning av grav kan justeres. Forskriftens krav til urnegraver (jordsmonn, dybde og grunnvannstand) og gravkart gjelder. Siden hver grav er så liten, bør jorda gjennomgraves og steiner større enn 3 – 4 cm fjernes. Askeurner brytes lettest ned ved pH 5,5.

Gjenfinning og tilhørighet. Det er viktig at de navnedde minnelundene får en utforming som gjør det enkelt å finne igjen navnet til den avdøde og som gir tilhørighet. I stedet for en veldig stor navnet minnelund kan det med fordel heller etableres flere små som gis ulike identiteter.

Minnesmerket

Utforming. Det er mange måter å utforme et minnesmerke på. De kan være frittstående elementer, eller inngå som en integrert del av planløsningen, for eksempel i form av en støttemur. Et vertikalt, søyleaktig minnesmerke kan ofte benyttes på flere sider, men ingen side bør være «baksiden». Minnesmerket kan gis en sterk lokal kulturhistorisk tilhørighet eller en mer allmenn utforming. Vær oppmerksom på landskapsvirkningene. Det er hensiktsmessig å knytte til seg fagfolk som landskapsarkitekt, arkitekter, kunstnere eller andre med kompetanse på formgivning. En minnelund må planlegges for et svært langt tidsperspektiv.

Materialer. Materialene bør være bestandige og lite vedlikeholdskrevende. De bør tåle de påkjenningene de utsettes for av klima, vanlig drift, vedlikehold og eldes med verdighet. Stein og ulike stållegeringer er mye brukt i minnesmerker.

Navn og data. På minnesmerke i navnet minnelund skal det være navn og data på de gravlagte. I praksis vil dette si minimum fornavn, etternavn, fødselsår og dødsår. En del gravplassmyndigheter velger også å ta med datoer.

Utforming av navneplater. Navn settes som oftest på navneplater. Det er hensiktsmessig siden disse lar seg skiftes ut eller endres. Størrelse, form og materialbruk for navneplater varierer. De fleste er rektangulære, men det finnes også kvadratiske, ovale, sirkulære eller plater med organiske former. Materialer som børstet stål, messing, bronse og glass er mest vanlig.

Størrelse. Navneplatene kan gjerne være «litt store», det vil si at de har god plass til to navn dersom dette blir aktuelt (se nedenfor om feste og navneflytting). Om de bare benyttes for ett navn, vil en «litt stor» navneplate ha plass til mellomnavn/lange navn, eventuelt et minneord/symbol om vedtektene åpner for det. Erfaringsmessig er horisontale navneplater med høyde på minst 4,5 cm tilstrekkelig for ett navn og data, men ikke for to navn eller minneord.

Personlig preg. Det er mulig å legge til rette for at de etterlatte kan gjøre navneplatene mer personlige ved at det åpnes for å få legge inn et minneord og/eller et symbol/bilde. Kravet til sømmelighet gjelder også for navneplater, jmfør gravplassforskriften § 21.

To navn sammen. I en navnet minnelund kan det gis anledning til å feste en ekstra grav i tillegg til den først gravlagte. Det vil da være naturlig at de to navna kommer ved siden av hverandre. Det settes opp navneplater med plass for to navn eller det kan holdes av plass til en navneplate ved siden av/under den første. For at det skal være plass til to navn, må navneplata ha tilstrekkelig størrelse til at skriften blir god og lesbar. Dersom gravplassmyndigheten åpner for flytting av navn (symbolsk flytting) er det en forutsetning at det er plass til to navn på navneplata.

Organisering av navneplater. Noen gravplassmyndigheter velger en vilkårlig plassering, mens andre velger kronologisk rekkefølge. Et «område» med navneplater må ikke være for stort. Organisering av navneplater i grupper kan være til hjelp på minnesmerker med plass til mange.

Lesbarhet. Navneplatene må ha god lesbarhet. Hensynet gir føringer for platestørrelsen, skrifttypen og skriftstørrelsen. Skriften bør også ha kontrast mot bakgrunnen. Unngå at platene har materiale eller overflatebehandling som gir gjenskinn. Det kan være hensiktsmessig å lage prøveplater for å sjekke at lesbarheten blir god nok.

Navneplater må ha god avstand til terrenget, til sokkel eller stativ for lys/blomster eller lignende, slik at de nederste platene verken dekkes til eller sotes ned. For både lesbarhet, verdighet og andre forhold slik som snø, bør høyden alltid være minst 30 cm over terrengnivået.

Gjenbruk plass for navn. Ved valg av løsning for plassering av navn og data, må det være mulig å ta bort informasjonen når de etterlatte ikke lenger ønsker å beholde graven. Det bør derfor benyttes utskiftbare navneplater som gir mulighet for gjenbruk av navneplassene på minnesmerket. (Gjenbruk av graver, se nedenfor.)

Det er også anledning til å velge en løsning for minnesmerke der navnet ikke kan skiftes ut, men blir stående over en fastsatt perioden, for eksempel 40 år fra siste gravlegging. Navnet kan da hugges inn i stein. Det blir permanent stående den fastsatte perioden. I slike tilfeller er det svært viktig med tydelige og klare bestemmelser i gravplassvedtektene.

Skjøtselsplan. Forvaltningen har ansvaret for skjøtselen. Det bør utarbeides en intern skjøtselsplan for å sikre at minnelunden fremstår på best mulig måte. Her kan det for eksempel lages arbeidsrutiner for felles beplantning og om hvor ofte visne blomster og lys skal ryddes bort. Husk også på at minnelunden bør kunne benyttes om vinteren.

Minnelund på etablerte gravplasser

Selv om urnegravene på en minnelund er ganske små, kreves det en del areal til minnesmerke, sorguttrykk, sitteplasser og beplantning. Det bør også være luft og rom omkring minnelunden.

På gamle og godt etablerte gravplasser kan det være vanskelig å finne et stort nok areal som er godt og egnet. Det kan være en god løsning å etablere flere ganske små minnelunder der det er flere ledige kistegraver. Det er en forutsetning at tilgjengeligheten til minnelunden må være god. Graver og et godt utformet minnesmerke med sted for sorguttrykk, må være tett ved hverandre, men sitteplasser kan vurderes lagt i nærheten. Tilsvarende minnesmerke kan ofte benyttes flere steder på gravplassen. Slike små minnelunder kan også tilpasses gravplasser med gamle rammegraver som ikke lenger kan benyttes til kister.

Vær oppmerksom på at etablering av minnelunder inne på områder som er automatisk fredet etter kulturminneloven, krever dispensasjon fra kulturminnemyndighetene. Det er svært sjelden det gis slik dispensasjon.

Om det er en listeført kirke på gravplassen og minnelunden skal etableres i nærheten av kirken, kan det være at kulturminnemyndighetene skal uttale seg, se [Rundskriv Q-6/2020, pkt. 4.4.2.](#)

Om minnelunden skal etableres ved like ved tilkomsten til en kirke, skal vanligvis kirkelig myndighet (biskopen) få anledning til å uttale seg.

Feste

To situasjoner der det vanligvis er aktuelt å feste grav i en navnet minnelund:

- Gravplassmyndigheten kan gi anledning til å feste en grav i tillegg til den graven som tas først i bruk. For tilleggsgraven kan det tas festeavgift fra dag én. Ektefeller eller andre nære vil ofte ha et ønske om å kunne bli gravlagt i samme minnelund.
- Det kan også gis anledning til å feste en grav ut over fredningstiden. Hvor lenge en grav kan festes, fastsettes i vedtektene. Festetida kan settes tilsvarende som for de andre gravene på gravplassen, eller det kan settes en egen tidsbegrensning.

Dersom ikke festeren skal få gjenbruke graven, bare beholde navneplata, må dette reguleres i [vedtektene](#). Løsningen bør grundig vurderes ut fra de lokale forholdene og oppmålingsrutinene.

Betaling

Det er anledning til å ta avgift for gravlegging i navnet minnelund. I avgiften inngår vanligvis navneplaten, gravens andel av minnesmerket, beplanting, vedlikehold og stell i fredningsperioden. Dette beløpet kommer istedenfor det vi kan tenke at de etterlatte ellers hadde betalt for gravminne, blomster og stell, gjennom hele fredningsperioden. Selve gravleggingen kan ikke belastes de etterlatte når avdøde var bosatt i kommunen.

Det kan tas festeavgift for [tilvist](#) grav i navnet minnelund når fredningsperioden går ut. Når det festes (reserveres) en tilleggsgrav, kan det tas festeavgift for tilleggsgraven fra den dagen den første graven tas i bruk til gravlegging.

Avgifter for bruk av grav i navnet minnelund og feste av grav skal fastsettes av kommunen etter forslag fra gravplassmyndigheten, jmfør gravplassloven § 21. Avgiften for tilleggsgraven kreves inn når graven tas i bruk.

Navneflytting

Departementet har åpnet for at det kan flyttes et navn fra en annen grav til en navnet minnelund dersom forholdene ligger til rette for det og gravplassmyndigheten gir tillatelse, se [Rundskriv Q- 05/2023](#). Forutsetningene er at navneplata har tilstrekkelig størrelse og at navna skal settes på den samme navneplata, samt at de øvrige bestemmelsene om navneflytting følges – blant annet at navnet må fjernes fra den opprinnelige graven. Om gravplassmyndigheten ikke ønsker å tillate navneflytting, bør dette legges inn i gravplassvedtektene.

Lokale gravplassvedtekter

Bestemmelser om feste av grav i navnet minnelund skal fastsettes i de lokale gravplassvedtektene. Dette gjelder både om det skal være anledning til å feste en tilleggsgrav og om det skal være mulig å feste graven etter fredningstidens utløp. Dersom fester ikke gis anledning til å gjenbruke graven, må dette fastsettes.

I tillegg kan det være en fordel å ta inn bestemmelser om at det ikke kan etableres individuelt plantefelt, men at blomster og lys kan settes på fastsatt sted. I den sammenhengen kan det også spesifiseres hvilke rutiner gravplassmyndigheten har når det gjelder fjerning av visne blomster og gravlys.

Innbyggerne skal gis anledning til å uttale seg i forbindelse med høringen av lokale vedtekter (forskrift), se forvaltningsloven § 37. Endring av vedtekter skal vedtas av gravplassmyndigheten og godkjennes av statsforvalteren, jmfør gravplassloven § 21. (Se veiledning [Forskrift om gravplassvedtekter | Gravplassveileder.no](#))

Unavnet minnelund

Unavnet minnelund er ikke regulert i lov og forskrift, men har blitt en etablert praksis. De sentrale bestemmelsene er tilsvarende som for de navnedde minnelundene, men

uten minnesmerke med navn og data. De øvrige bestemmelsene for unavnede minnelunder skal stå i vedtektene.

Anonym minnelund

I en anonym minnelund er det ikke anledning til å sette opp navn og data eller være til stede ved urnenedsettelsen. Det er kun gravplassmyndigheten som vet hvor graven ligger. Gravene kan heller ikke festes. Se [gravplassforskriften § 15 og 15a](#).

Lovgrunnlaget

Bestemmelser om navnet minnelund står i [gravplassforskriften](#), se særlig §§ 15a og 20.

- Graver i navnet minnelund skal plasseres i eget gravfelt.
- Det er ikke adgang til å sette opp gravminne på den enkelte graven.
- Kistegraver skal være minst 3,0 x 1,5 m. Urnegrav skal være minst 0,5 x 0,5 m med plass for en askeurne.
- Plasseringen av graven i navnet minnelund kan gjøres kjent.
- Det skal settes opp et felles minnesmerke med navn og data på de gravlagte.
- Gravplassmyndigheten kan gi anledning til å feste graven etter fredningstidens utløp og feste en grav i tillegg. Nærmere bestemmelser gis i de lokale vedtektene.
- Etablering av en minnelund er en søknadspliktig endring av gravplassplanen, se gravplassloven § 4 og gravplassforskriften § 20.

Se også

- [Sjekkliste ved søknad](#)
- [Råd og rettleiing nr. 7 Minnelundar](#)

April 2024. Veilederen bygger på eldre informasjonsskriv fra Statsforvalteren (2021) og Gravplassrådgiveren (2015).

[Vedlegg – eksempler på minnelunder](#)

Statsforvalteren i Vestfold og Telemark